

ELEMZÉSEK

Németh Márton:

Jogos-e a sárga lapok miatti eltiltás? – A FIFA és a ne bis in idem

A brazil csapat középhátvéd kapitánya sárga lapjai miatt hagyta ki a totális összeomlással és történelmi vereséggel végződő vb-elődöntőt, idén pedig már 22-re nőtt azon játékosok száma, akik eltiltás miatt hiányoztak a Bajnokok Ligája fináléjáról.¹ A következőkben a jog logikáját és belső törvényszerűségeit a futball szabályaira alkalmazva vizsgálom, hogy vajon jogos-e eltiltani valakit sárga lapjai miatt.

A labdarúgás nem véletlenül a legnépszerűbb sport a világon.² Magában foglal minden mítoszt, amitől az emberek évezredek óta megborzonganak. A hős vagy az ellenség motívuma, a drámai pillanatok, a nagy bukások, a hihetetlen feltámadások és a győzelem szinte mindenekfelett. Az egyéni zsenialitás és a közösségi érdek, vagy a szabálykövetés és a normák áthágásának dilemmái mind-mind az emberi együttélés alapkérdéseire vezetnek minket. Úgy gondolom ezért, hogy a foci ebből a szempontból a társadalmi lét esszenciájának is tekinthető, így nem meglepő, ha e két világ szabályrendszere is hasonló. A futball szabályai magukon viselik a jog összes jellemzőjét, ennek minden előnyével és hátrányával együtt.

A valódi normák természetesen itt sem a törvénykönyvek betűjét jelentik, a mindennapi gyakorlat rendre átírja a rendelkezéseket. Vajon melyik szabálykönyvben találja meg az ember a következő mondatot: „A tizenhatoson belül elkövetett kisebb súlyú szabálytalanságért nem jár büntető”? De melyik focikedvelő ne legyintene a leírt szituációra: „Ezt sehol nem fűjják be!”

A szabálykönyvek a joghoz hasonlóan reagálnak a változásokra, és ezt jórészt valamely kényszer vagy a növekvő társadalmi felháborodás váltja ki. Ilyen volt például a lesszabály, amelyet többször is módosítottak, attól függően, hogy az elől üdülő csatároknak szeretnék volna megnehezíteni a gólszerzést vagy éppen a támadójátékot akarták segíteni.³

Legújabbban a gólvonal-technológia volt az, ahol az általános felzúdulás a szabályok változtatására készítette a vezetőket; a következő problémás területnek pedig a sérülést

¹ Craig Hope: *Xabi Alonso will become the 22nd player to miss a Champions League final because of suspension... so who are the other 21 (and Willian and David Luiz could yet join list)?* <http://www.dailymail.co.uk/sport/football/article-2616685/Willian-David-Luiz-one-yellow-card-away-missing-Champions-League-final-If-join-Xabi-Alonso-21-suffer-suspension-heartache.html> (Letöltve: 2014.11.03.).

² *Most Popular Wikipedia Sports Pages:* <http://www.topendsports.com/world/lists/popular-sport/wiki-sports.htm> (Letöltve: 2014.11.03.).

³ *Classic Football History Laws:* <http://www.fifa.com/classicfootball/history/the-laws/from-1863-to-present.html> (Letöltve: 2014.11.03.).

szimulálva időt húzó játékosok ügye tűnik. Ötletek természetesen már felmerültek a megoldásra,⁴ kész szabály egyelőre azonban még nem érett meg.

Ahogy a jogalkotó is gyakran meglepődve tapasztalja, hogy mit hoz a való élet, úgy a futball szabályait módosítók is gyakran szembesülnek azzal, hogy nem csak a társadalmi viszonyok, de a foci is túl bonyolult ahhoz, hogy mindent előre megtervezzünk.

Ilyen volt például az idegenben rúgott gól bevezetése az európai kupameccseken, amelynek kimondott célja az volt, hogy bátrabb játékra és gólszerzésre sarkallja az idegenben játszó csapatot. Ma úgy tűnik, ezzel egyet sikerült biztosan elérni: sokkal óvatosabb játékra ösztönöznöni a hazai csapatot, hiszen lassan minden edző megértette, hogy ilyen szabályok mellett az 1-0 egy nagyon jó eredmény, ehhez képest a 2-1 szinte katasztrófa. Ezért a hazaiak nem támadnak 1-0 után, a vendégeknek pedig sokszor az egy gólos vereség belefér, így marad a tapogatózás. A fiatal koruk órá gyakran hetente több tízezer „idegen” szurkoló előtt játszó játékosoknak nem jelent gondot a hazai pálya hiánya, a semleges néző pedig sokszor érzi úgy, hogy két teljesen különböző meccs bár összességében döntetlent hozott (például 2-2, 3-3) egy fura szabály tesz igazságot hosszabbítás vagy tizenegyesek helyett.

Ehhez hasonló anomáliát mutat például a sárga lapok utáni eltiltás intézménye,⁵ amelynek lényege, hogy meghatározott számú sárga lap után egy meccsre automatikusan eltiltják a játékost. Az alábbi videó jól mutatja, hogy gondok vannak a szabályozással. Luka Modric, a Real Madrid játékosa repül a középpályán kézzel egy labdáért egy már megnyert meccsen egy kiscsapat ellen, hogy sárga lapot provokáljon ki magának. Több más esetben is egyértelművé vált, hogy a játékosok szándékosan adták maguknak sárga (vagy akár piros) lapot így lenullázva lapjaik számát, ha tudták, hogy könnyebb meccs következik, és így az esélyét is el tudták kerülni egy esetleges eltiltásnak a rangadókról.

Itt kanyarodnék vissza a bevezető gondolatokhoz. Vajon a jog törvényszerűségei szerint indokolt-e, jogos-e a sárgalapok utáni eltiltás?

Ahogy a legtöbb ember örül, ha nem találkozik jogással, úgy a futball is a bíró, és pláne a fegyelmi bizottságok beavatkozása nélkül igazán nagyszerű. Éppen ezért csak ott és csak olyan mértékben van szükség külső beavatkozásra, amennyiben ez mások jogai vagy a közösség érdekében elengedhetetlen. Fel kell tennünk tehát a kérdést, hogy

1. Alkalmas-e a szabály a cél elérésére?

⁴ *Collina to propose drastic yellow card rule change to FIFA:*
<http://timesofindia.indiatimes.com/sports/football/top-stories/Collina-to-propose-drastic-yellow-card-rule-change-to-FIFA/articleshow/35115702.cms> (Letöltve: 2014.11.03.).

⁵ *FIFA Disciplinary Code 2011 Edition:*
<http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/50/02/75/discoinhalte.pdf> (Letöltve: 2014.11.03.).

2. Enyhébb illetve más típusú korlátozással nem érhető-e el a kívánt cél?

3. Arányban áll-e a beavatkozás mértéke az elérhető eredményekkel?

Először azt a kérdést kell megválaszolnunk, hogy mi a célja a büntetésnek? A büntetőjog válasza erre kettős: Speciális és generális prevenció.

A szabályozás kimondott célja a futballban is az, hogy elejét vegye a durva játéknak. A rendelkezés mind az „elkövetőt”, mind a „társadalmat” arra próbálja nevelni, hogy ügyeljen a játék tisztaságára, ne kövessen el szabálytalanságokat.

Ekkor azt kell kérdeznünk magunktól, van-e összefüggés a sárgalapos eltiltások, és a tiszta játék között? Ha az utólagos eltiltás (nem két sárgáért kapott) piros lap vagy szándékos és nem büntetett durvaság miatt jár, akkor természetesen egyértelmű a helyzet.

Hogy jobban a mélyére nézzünk a problémának, gondoljuk át, hogy miért kapnak általában a játékosok sárga lapot? A leggyakoribb esetben elkésett labdaszerzési kísérlet miatt, többnyire a szabály megsértésének szándéka nélkül. Nem az ilyen szabálytalanságok miatt durvul el a sport, és éppen a szándékosság hiánya miatt nehezen képzelhető el, hogy az ő magatartásukra komoly hatást lenne képes gyakorolni a szabály.

Jó példa erre Xabi Alonso esete a Bajnokok Ligája legutóbbi elődöntőjében. Az egész mezőny egyik leghiggadtabb és legrutinosabb játékosa összesítésben 4-0-ás állásnál egy ütemet késett egy szerelési kísérletnél, és már a sípszó pillanatában szomorúan elterült a fűvön, mert tudta, hogy mi következik: a sárga lap miatt ki kell hagynia a döntőt. Ha ő nem tudta megfékezni a mozdulatait, akkor vajon ki lenne erre képes egy ilyen kielezett szituációban?

A játékvezetés hektikusságát eddig még nem is említettem, hiszen vannak játékvezetők, akiknek ha bevallják ezt, ha nem, az a taktikájuk, hogy akkor kezdenek el sárgákat osztogatni, ha úgy érzik, hogy különben elkezdene kicsúszni a kezük közül a meccs. Ebben az esetben is hiába „úsza meg” kisebb büntetéssel sok színesfém tolvaj (az utóbbi években keményen megemelték a büntetési tételeket) vagy Zuschlag János (korábban nem kapott Magyarországon politikus ilyen súlyos büntetést) a bűncselekményt, amikor a társadalomnál elkezdett betelni a pohár, a legutoljára lebukottakon verték el a port. Úgy gondolom tehát, hogy a szabály összességében nem alkalmas a cél elérésére, sem az egyén, sem a futballista-társadalom szintjén.

Elérhető-e enyhébb korlátozással is a cél? Véleményem szerint igen, és ebbe az irányba már történnek is tapogatózások. A futballt nem a sárga lapos szabálytalanságok teszik durvává. Az alattomos sportszerűtlenségek ellen pedig egyelőre hatékony módszernek tűnik a felvételek alapján történő utólagos eltiltás. Harapásnak, ütésnek, sérülés szándékos okozásának valóban nincs helye a futballpályán. Felmerült korábban a zöld lap

ötlete,⁶ amely a kiállításnak egy enyhébb formája lett volna (10 percig kellett volna lenni maradni), és bár triviálisnak hangzik, de azon is el lehet gondolkodni, hogy ha túl durvának tartja egy bíró a meccset, miért nem ad több sárga lapot? Ha pedig azt akarják megakadályozni, hogy ne lehessen szabálytalanságokkal szétördelni a játékot egy jobb csapat ellen (az elmúlt évek világverő együttese megmutatták, hogy azért ez nem nagyon szokott sikerülni), akkor erre is vannak módszerek más sportokban (például egy jó helyről elvégezhető szabadrúgás meghatározott számú szabálytalanság után).

Itt egy újabb jogi kérdést kell felvetnem. Ez pedig a ne bis in idem vagyis a kétszeres értékelés tilalmának a büntetőjogi elve. A sárga lap nem egyszerű megrovás, nagyon komoly következménye van: ha védekező középpályás vagy védő kapja, a piros lap veszélye miatt óvatosabban kell játszania, és egy kisebb taktikai szabálytalansággal is emberhátrányt okozhat a csapatának.

Megfontolandó, hogy a sárga lapos eltiltás a visszaesőket sújtó büntetőjogi szankciókkal lehet rokon, ennek azonban ellentmond, hogy a joggal ellentétben a futballban nem kerül ki valaki a visszaeső elkövetőket fenyegető szankciók köréből, mert meghatározott ideig nem követ el szabálytalanságot. A brazíliai vb-n például hiába kapta valaki az első sárga lapját az első meccsen, ha a következőt az ötödiken kapta, ugyanúgy el lett tiltva egy meccsre. Ehelyett általános amnesztia van hatályban, hiszen minden korábbi lap eltörlésre kerül a negyeddöntők után. A látszólagos hasonlóság ellenére véleményem szerint a fő különbség a normaszegés gyakoriságából következik. A sárga lap mindennapos része egy mérkőzésnek (a világbajnokság ilyen szempontból legkeményebb meccsén⁷ például 8 sárga lapot osztott ki a bíró), bűncselekmény elkövetése kirívó normasértés a modern társadalmakban, ezért egy sárga lapot érő szabálytalanság sokkal inkább a szabálysértés tényállásával állítható analógiába. Hogy csak a legutóbbi példát említsem, Thiago Silva a második és az ötödik meccsén szerezte sárga lapjait, a másodikat azért, mert az ellenfél kirúgásra készülő kapusának kezéből kisodorta a labdát. Összességében ezért úgy gondolom, hogy jelenlegi futballszabályok duplán büntetik az egyént és a csapatot is ugyanazért a cselekményért.

Végül tegyük fel a kérdést, hogy összességében arányban van-e az eltiltás által okozott hátrány a várt előnyökkel? Egy bajnokság ebből a szempontból a menthetőbb kategóriába tartozik, a Bajnokok Ligája vagy egy világvérseny legfontosabb meccsei azonban mind a sportot kedvelők mind a játékosok számára a legmagasabb értékkel bírnak. Sportolók egész életüket tesznek fel arra, hogy ezeket a csúcsoakat elérjék. Egyszerűen nem fair, és a legtávolabb áll a sport szellemétől megfosztani őket ettől egy a gyakorlatban kétes értékű szabály miatt. A problémát szerencsére már a sportvezetők is észlelték, hiszen a negyeddöntők utáni amnesztia újítását a FIFA a

⁶ Berúgás, lesvonal, zöld lap – szinte lehetetlen változtatni a foci szabályain:

<http://www.origo.hu/sport/focivilag/20110722-berugas-lesvonal-zold-lap-szabalymodositasi-tervek-a-fociban.html> (Letöltve: 2014.11.03.).

⁷ 2014 FIFA World Cup Brazil™: Costa Rica – Greece Statistics: <http://www.fifa.com/worldcup/matches/round=255951/match=300186459/statistics.html> (Letöltve: 2014.11.03.).

következő indokolással látta el: „A cél, hogy elkerüljük, hogy egy játékosnak ki kelljen hagynia a döntőt az elődöntőben kapott sárga lap miatt.”⁸

Az eszköz alkalmatlan, a büntetés aránytalan és kétszeres. Reméljük, a döntéshozók legközelebb még tovább mennek, és következő világbajnokságon már senkit nem sújtanak vele.

⁸ *What if...?* <http://www.fifa.com/worldcup/news/y=2014/m=6/news=what-if-2378875.html> (Letöltve: 2014.11.03.).